

Persbericht

Onderwerp

Toezichtsrapport 54

Over de uitvoering van inzageverzoeken persoonsgegevens
door de AIVD en de MIVD

Datum

5 september 2017

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) heeft een onderzoek verricht naar de uitvoering van inzageverzoeken over persoonsgegevens door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Begripsomschrijving inzage recht persoonsgegevens

Het recht op kennisneming (ook wel het recht op inzage genoemd) houdt in dat een ieder het recht heeft inzage te krijgen in door de AIVD en de MIVD verwerkte persoonsgegevens. Kennisname van persoonsgegevens kan door de diensten worden geweigerd in verband met bescherming van de privacy van derden en op basis van één van de in de Wiv 2002 genoemde weigeringsgronden, bijvoorbeeld omdat de gegevens zicht geven op het actuele kennisniveau van de dienst of op de identiteit van bronnen. Actuele persoonsgegevens (jonger dan vijf jaar of nog relevant voor een lopend onderzoek) mogen niet worden vrijgegeven. De dienst mag zelfs geen uitsluitel geven of deze gegevens aanwezig zijn. Dit betekent dat alleen niet-actuele persoonsgegevens, binnen eerder genoemd kader, in aanmerking komen voor inzage.

Context van het onderzoek

Dit onderzoek betreft de tweede (en laatste) fase van een onderzoek met als thema 'transparantie over de verwerking van persoonsgegevens door de AIVD en de MIVD'. De eerste fase zag op de uitvoering van de notificatieplicht door de diensten (toezichtsrapport nr. 51, feb. 2017). De achterliggende gedachte van het transparantiebeginsel is dat iedere burger er kennis van moet kunnen hebben dat zijn persoonsgegevens zijn verwerkt, en ook dat burgers zodoende (beter) in staat zijn hun grondrechten te effectueren door een vermeend onrechtmatig handelen aan de orde te kunnen stellen. De notificatieplicht van de diensten en het recht op inzage van de burger beogen hieraan bij te dragen.

Wat leveren het recht op inzage en de notificatieplicht op in de praktijk?

Uit de praktijk blijkt dat de bijdrage van deze instrumenten aan de transparantie over persoonsgegevens beperkt is. De in de Wiv 2002 genoemde weigeringsgronden staan dikwijls aan inzage in persoonsgegevens in de weg. Uit het onderzoek van de CTIVD blijkt dat de diensten de wettelijke weigeringsgronden, behoudens enkele gevallen, op rechtmatige wijze (dat wil zeggen op goede gronden) toepassen. Zij geven over het algemeen de gegevens vrij die behoren

te worden vrijgegeven. De diensten stellen zich hierbij ruimhartiger op dan in het verleden soms het geval was.

Onderzoeksvragen

De CTIVD heeft onderzocht of de AIVD en de MIVD op rechtmatige wijze uitvoering hebben gegeven aan de behandeling van inzageverzoeken over persoonsgegevens.

1. Zijn de onderzochte inzagebesluiten in de onderzoeksperiode op goede gronden (inhoud), binnen de wettelijke termijn en op het juiste niveau (procedure) genomen?

Inzagebesluiten AIVD

Bij de AIVD zijn steekproefsgewijs negentien inzagebesluiten uit 2016 onderzocht. In al deze gevallen zijn niet-actuele persoonsgegevens aangetroffen, die gedeeltelijk zijn vrijgegeven. Van de negentien onderzochte inzagebesluiten was in vijf besluiten op onderdelen sprake van onrechtmatigheden, in de zin dat bepaalde persoonsgegevens ten onrechte niet zijn vrijgegeven met een beroep op een weigeringsgrond. Deze gegevens zullen opnieuw op vrijgave moeten worden beoordeeld. In de overige (veertien) inzagebesluiten zijn de wettelijke weigeringsgronden op rechtmatige wijze toegepast. De onderzochte inzagebesluiten zijn niet steeds binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dat was aan de orde bij zeven besluiten. Hier is sprake van een onrechtmatigheid. Geen van de onderzochte besluiten is op het juiste interne besluitvormingsniveau genomen. Dit is onrechtmatig. Het is aan de minister als verantwoordelijk bestuursorgaan om aan dit oordeel een conclusie te verbinden over het effect hiervan voor alle onderzochte inzagebesluiten.

Inzagebesluiten MIVD

Gezien het geringe aantal inzageverzoeken over persoonsgegevens bij de MIVD, richtte het onderzoek zich daar op alle inzagebesluiten uit 2015 en 2016. Hier zijn tien inzagebesluiten onderzocht. In vier van deze besluiten zijn niet-actuele persoonsgegevens aangetroffen, die gedeeltelijk zijn vrijgegeven. Vijf van de overige besluiten, waarin geen (niet-actuele) gegevens zijn aangetroffen, zijn terecht geheel afgewezen. Eén van de tien besluiten is in overeenstemming met de wet niet-ontvankelijk verklaard. Slechts in één inzagebesluit, waarin niet-actuele persoonsgegevens zijn aangetroffen, zijn bepaalde gegevens ten onrechte geweigerd met een beroep op een bepaalde wettelijke grond. Hier is sprake van een onrechtmatigheid. Deze gegevens zullen opnieuw op vrijgave moeten worden beoordeeld. In de overige drie inzagebesluiten, waarin niet-actuele persoonsgegevens zijn aangetroffen, zijn de weigeringsgronden rechtmatig toegepast. In drie van de tien onderzochte inzagebesluiten is de wettelijke termijn niet gehaald. Dit is onrechtmatig. Alle onderzochte inzagebesluiten zijn op het juiste besluitvormingsniveau genomen.

2. Zijn er voldoende waarborgen ingebouwd in het inzageproces om op rechtmatige wijze uitvoering aan de wettelijke verplichting te kunnen geven?

Waarborgen in het inzageproces zijn van belang om een rechtmatige uitvoering van inzageverzoeken en de rechtsgelijkheid te bevorderen en het risico op onrechtmatigheden te verkleinen. Het gaat hierbij om waarborgen die verband houden met het overzicht over het inzageproces en het naleven van de wettelijke termijnen, de inrichting van het naslagproces om zo groot mogelijke volledigheid te garanderen, de juiste besluitvorming over een inzageverzoek en het afleggen van verantwoording.

Organisatie inzageproces AIVD

De AIVD voorziet in meerdere van bovengenoemde waarborgen in het inzageproces. Zo bestaat er een centraal overzicht en een centrale bewaking van de voortgang van het inzageproces. Het naslagproces is zo ingericht om de grootst mogelijke volledigheid te bewerkstelligen. De beoordeling van de persoonsgegevens op vrijgave wordt meermaals getoetst. De AIVD waarborgt hierdoor een consistente besluitvorming in beleid en werkwijze. Hierdoor is de AIVD over het algemeen in staat op een rechtmatige wijze uitvoering te geven aan de behandeling van inzageverzoeken over persoonsgegevens. Enkele aandachtspunten in de organisatie van het inzageproces brengen risico's met zich mee op onrechtmatigheden. De CTIVD beveelt aan deze punten op korte termijn op te lossen, waaronder:

1. Het overschrijden van de termijn bij de afhandeling van inzageverzoeken.
2. Er vindt geen structurele verslaglegging plaats van de besluitvorming en van afwegingen tijdens interne gezamenlijke overleggen over specifieke individuele inzageverzoeken. Dit maakt het inzageproces minder inzichtelijk.
3. Bij de werkwijze van de bezwaarcommissie van de afdeling Juridische Zaken van de AIVD is een onbevooroordeelde heroverweging van het initiële besluit onvoldoende geborgd.

Organisatie inzageproces MIVD

Ook de MIVD voorziet in meerdere van de bovengenoemde waarborgen in het inzageproces. Ook hier bestaat een centraal overzicht en een centrale bewaking van de voortgang van het inzageproces. Het naslagproces is over het algemeen zo ingericht om de grootst mogelijke volledigheid te bewerkstelligen. Al past hierbij wel een aantal aandachtspunten (zie hierna). De beoordeling van de persoonsgegevens op vrijgave wordt meermaals getoetst. De MIVD waarborgt hierdoor een consistente besluitvorming in beleid en werkwijze. Ook de MIVD is over het algemeen in staat op een rechtmatige wijze uitvoering te geven aan de behandeling van inzageverzoeken over persoonsgegevens. Meerdere punten in de organisatie van het inzageproces verdienen echter op korte termijn aandacht, waaronder: Het overschrijden van de termijn bij de afhandeling van inzageverzoeken.

1. Als de termijn wordt overschreden, ontvangt de verzoeker vaak geen verdagingsbrief, terwijl dit wettelijk verplicht is.
2. Drie van de vier operationele afdelingen die een naslag voor inzageverzoeken verrichten, leggen niet structureel vast op welke wijze wordt gezocht.
3. De MIVD stuurt geen afschriften van afwijzende beslissingen op inzageverzoeken aan de CTIVD, terwijl dit wettelijk verplicht is.